
CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

HUK204U

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Ceza Muhakemesine İlişkin Temel Bilgiler

GİRİŞ

Ceza muhakemesi, cezai uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için yürütülen faaliyetler bütünü nü ifade eder. Ceza muhakemesi hukuku ise bu faaliyetleri düzenleyen hukuk kurallarının bütününden oluşmaktadır. Bu bağlamda ceza muhakemesinde, cezai uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için belirli kurallar çerçevesinde birtakım faaliyetler yürütülmektedir.

CEZA MUHAKEMESİNİN TANIMI, AMACI VE KAVRAM

Ceza muhakemesi hukuku, muhakeme hukukunun bir dalıdır ve kamu hukukuna dâhildir. Bu hukuk dalı, devletin yargı gücünü temsil eden adalet organlarının, bir suçun islenip işlenmediği konusunda ortaya çıkan ceza uyuşmazlığını çözerken izleyecekleri yöntemi gösteren normlardan oluşur.

CEZA MUHAKEMESİNİN YÜRÜYÜŞÜ

Yasaya göre, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin mahkeme tarafından kabulüne kadar geçen evreye “**soruşturma**”, iddianamenin mahkeme tarafından kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreye ise “**kovuşturma**” denir. Cumhuriyet savcısı, *soruşturma evresi sonunda* toplanan deliller suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa iddianame düzenler.

CEZA MUHAKEMESİNİN KAYNAKLARI

Anayasa

Temel hak ve özgürlükler anayasalarda güvence altına alınmış ve bunlara müdahale edilmesinde geçerli olacak kurallar gösterilmiştir. Ceza muhakemesinde özellikle koruma tedbirleri ile kişi hak ve özgürlüklerine müdahale ediliyor olması, ceza muhakemesini yakından ilgilendiren konulara Anayasa’da yer verilmesi sonucunu doğurmuştur.

2004 Tarih ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

Türk ceza muhakemesi hukukunun temel kaynağı, 04.12.2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’dur. Bu Kanun, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 20.04.1929 - 01.06.2005 tarihleri arasında 04.04.1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemele-ri Usulü Kanunu uygulanmıştır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, yedi kitaptan oluşmaktadır. Her kitap kısım ve bölümlere ayrılmıştır. *Birinci Kitap*, “Genel Hükümler” başlıklı olup altı kısım içermektedir. Birinci kısımda, “Kapsam Tanımlar, Görev ve Yetki”; ikinci kısımda, “Kararlar, Açıklanması ve Tebliği, Süreler ve Eski Hâle Getirme”; üçüncü kısımda “Tanıklık, Bilirkişi İncelemesi ve Keşif”, dördüncü kısımda, “Koruma Tedbirleri”, besinci kısımda, “İfade ve Sorgu”, altıncı kısımda, “Savunma” yer almaktadır.

Uluslararası Sözleşmeler

Anayasa uyarınca, usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir ve bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla dava açılmaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunlar aynı konuda farklı hükümler içerdiği için uyuşmazlık doğarsa esas alınacak olan milletlerarası antlaşma hükümleridir.

CEZA MUHALEMESİNE HÂKİM OLAN İLKE VE HAKLAR

İlgili olduğu konuda yön verici fikir içeren genel kurala ilke denir. Konunun ayrıntıları bu yön verici fikre (ilkeye) uygun veya aykırı düşmeyecek biçimde düzenlenir. Yasa koyucunun ceza hukuku alanında düzenleme yaparken sahip olduğu takdir yetkisi, sınırsız olmayıp Anayasa ve hukukun genel ilkeleriyle sınırlandırılmıştır.

Ceza muhakemesinin tüm evre ve devreleri bakımından anlam ifade eden en önemli hak ve ilkeler şunlardır;

• **Ceza muhakemesinin kamusalılığı ilkesi:** İlke, suç iddiasının kamu adına devlet tarafından hazırlanması ve yargılanmasını ifade eder.

• **Soruşturmanın ve kamu davasının mecburiliği (kanuniliği) ilkesi:** İlke, suçun işlendiğine dair basit şüphe üzerine soruşturmanın adli makamlarca başlatılması veya soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair yeterli şüphe üzerine iddianamenin düzenlenmesi zorunluluğunu ifade eder.

• **Masumluk karinesinden yararlanma-lekelenmeme ilkesi:** İlke, adli makamların açıklama ve işlemleriyle henüz yargı kararıyla suçluluğu kesinleşmemiş bir kişiyi suçlu olarak ilan edememesini ifade eder.

• **Şüpheden sanık yararlanır ilkesi:** İlke, delillerin duruşmada tartışılması sonucunda sanığın suçluluğu veya suçsuzluğu yönünde hâkimde vicdani kanaat uyanmaması hâlinde bu durumdan sanığın yararlandırılması ve beraat kararı verilmesi gerektiğini ifade eder.

• **Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi:** İlke, mahkemelerin yürütmenin ve davanın taraflarının kontrolünde olmamasını ifade eder.

• **Doğal (tabi-kanuni) hâkim ilkesi:** İlke, kişinin kendisine isnat edilen suç tarihinden önce ve kanunla kurulmuş bir mahkeme önünde yargılanma hakkını ifade eder.

• **Çelişmeli muhakeme ilkesi:** İlke, muhakemenin bütün sùjelerinin (iddia, yargılama ve savunma) birbirlerinin işlemlerinden haberdar olmalarını ve bu işlemlere karşı diyebileceklerini (savunma veya iddialarını) hazırlamak için gerekli zamana sahip olmalarını ifade eder.

• **Davasız yargılama olmaz ilkesi:** İlke, mahkemelerin iddia makamının iddianamesinde belirttiği kişi ve olayla bağılı olarak karar verme mecburiyetini ifade eder. Bu ilkeye göre iddia ve talep yoksa yargılamada yok demektir.

• **Kendisine yapılan isnadı ve haklarını öğrenme hakkı:** Kişi neyle suçlandığını ve bu suçlarla ilgili ne gibi haklara sahip olduğunu bilmelidir. Aksi takdirde bireysel savunma hakkı kullanılamaz. Savunma hakkının kullanılabilmesinin ön koşulu, hakkındaki iddiayı öğrenmektir.

• **Adil yargılanma hakkı:** Tarafsızlığı ve bağımsızlığı teminat altına alınmış ve kanunla kurulmuş bir mahkeme önünde, aleni duruşmada hakkaniyete uygun olarak yargılanmayı ifade eder.

CEZA MUHAKEMESİ KURALLARININ UYGULAMA ALANI

Ceza Muhakemesi Kurallarının Zaman Yönünden

Uygulanması Derhâl Uygulanma İlkesi

Somut bir olayla ilgili olarak ceza muhakemesi süreci başlatıldığı anda yürürlükte olan ceza muhakemesine ilişkin kanun hükümleri, muhakeme devam ederken değişmiş olabilir. O zaman, eski kurallara göre yapılan muhakeme işlemlerinin geçerliliğinin ne olacağı ve muhakeme işlemlerine hangi kurallara göre devam edileceği sorunu ortaya çıkar. Bir muhakeme işleminin, işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte olan muhakeme kurallarına göre yerine getirilmesi hâlinde kuralın **derhâl uygulanmasından söz edilir**.

Derhâl Uygulanma İlkesinin Sonuçları

Derhâl uygulanma ilkesinin sonuçları şunlardır:

• Muhakeme işlemleri, daima o işlemin yapılacağı anda yürürlükte olan yasaya göre yapılmalıdır. Suçun işlendiği tarihin muhakeme yasalarının uygulanması bakımından bir önemi yoktur.

Derhâl Uygulanma İlkesinin İstisnası

Derhâl uygulanma kuralı haksızlıklara yol açacaksa en doğrusu geçiş dönemi için yasayla istisnai hükümler kabul etmektir.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Yer Yönünden Uygulanması

Ceza muhakemesi yasalarının yer yönünden uygulanması, bu yasaların nerede uygulanıp nerede uygulanamayacağını belirlemesi demektir. Ceza muhakemesi yasalarının yer yönünden uygulanmasında benimsenen ilke, *ülkesellik (mülkilik) ilkesidir*. Buna göre, Türk mahkemelerinin bir suçu yargılama konusunda millî yargı yetkisinin bulunduğu hâllerde yargılama Türk Muhakeme Yasası'na göre yapılır.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Kişi Yönünden Uygulanması

Ceza muhakemesi yasaları, yürürlükte buldukları sürece bir suçun soruşturma ve kovuşturması ile ilgili olan tüm kişilere (şüpheli/sanık, tanık, bilirkişi, mağdur) uygulanır. Bu kişilerin vatandaşı veya yabancı olmasının bir önemi bulunmaz.

CEZA MUHAKEMESİ ŞARTLARI

Muhakeme Şartı Kavramı

Suç haberinin alınmasıyla birlikte, soruşturmanın *mecburiliği (kanuniliği)* ilkesi uyarınca soruşturma re'sen başlatılır. Soruşturmada suçun işlendiğini gösteren yeterli delil elde edilirse kamu davası açılır ve kovuşturma re'sen yürütülür. Bazı hâllerde ise soruşturmanın veya kovuşturmanın başlatılması (veya yürütülmesi) belli koşulların gerçekleşmesine veya engellerin bulunmamasına bağlı tutulmuş olabilir. Bunlara, *muhakeme şartları* denir. Muhakemenin yapılabilmesi için bulunması gereken şartlara, *olumlu muhakeme şartları* denir.

Muhakeme Şartlarının Bulunmamasının Sonuçları

Muhakeme şartlarının varlığı veya yokluğu, soruşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar muhakemenin her aşamasında re'sen araştırılır. *Soruşturma evresinde*, olumlu muhakeme şartlarının gerçekleşme veya engelin kalkma ihtimali yoksa kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle *kovuşturmaya yer olmadığına* karar verilecektir.

Bazı Muhakeme Şartları

Şikâyetin Gerçekleşmiş Olması

Şikâyet, suçtan zarar görenin ceza soruşturması yapılmasında sakınca görmediğini ve failin cezalandırılmasını istediğini belirtmesidir. Şikâyete bağlı suçlarda, şikâyet olmadan adli makamlar soruşturmaya başlayamazlar. Şikâyet süresi altı aydır.

Şikâyetten Feragat Edilmemiş veya Vazgeçilmemiş Olması: Şikâyetten feragat, şikâyet hakkı doğduktan sonra bu hakkın süresi içinde kullanılmayacağını belirtilmesidir. Şikâyetten feragat, yasada düzenlenmiş değildir. Suç islenmeden, yani hak doğmadan hakkın kullanılmasından vazgeçilmesi mümkün değildir.

Kusur Yeteneğinin Bulunması: Yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı su hâllerde muhakeme engeli teşkil eder: Fiil tarihinde 12 yaşını tamamlamamış çocukların kusur yeteneği ve dolayısıyla ceza ehliyeti yoktur.

Dokunulmazlığın Bulunmaması: Belli sıfatlara sahip bulunan kişiler açısından söz konusu olan *dokunulmazlık*, bir muhakeme engeli oluşturmaktadır.

Diğer Bazı Muhakeme Şartları: Görülmekte olan dava bulunmaması, kesin hüküm bulunmaması, suçun zaman asımına uğramamış olması, yargılanacak kişinin hayatta olması, talep,

mütalaa, izin, karar, aynı konuda aynı fail hakkında açılmış dava bulunması, ön ödemenin yerine getirilmesi, uzlaşma, af, diğer bazı muhakeme şartlarıdır.

CEZA MUHAKEMESİ İŞLEMLERİ

Genel Olarak

Ceza muhakemesi, muhakemeye katılan sùjelerin (iddia, müdafaa, yargılama) işlemlerinden meydana gelen bir işlemler kümesidir. **Muhakeme işlemleri** bir hukuki sonuca ulaşmak ve yargılamayı bu amaca uygun olarak ilerletmek için yapılmış olan irade açıklamalarıdır.

İşlemlerin Sınıflandırılması

Ceza muhakemesi işlemlerinin bir kısmı, iddianame, temyiz veya itiraz dilekçesinin düzenlenmesinde olduğu gibi yazılı; bir kısmı, ifade ve sorguda olduğu gibi sözlü; bir kısmı, koklama, dokunma şeklinde gerçekleştirilen keşifle olduğu gibi vücut hareketiyle yapılır.

Hâkimlik İşlemi Olan Kararların Verilme Usulü ve Tebliği

Mahkeme kararları duruşmalı ve duruşmasız verilebilir. Duruşmada verilecek kararlar, Cumhuriyet savcısı, duruşmada hazır bulunan müdafî, vekil ve diğer ilgililer dinlendikten; duruşma dışındaki kararlar, Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra verilir.

Muhakeme İşlemlerinde Süreler

Ceza muhakemesinde süreler, hak düşürücü ve düzenleyici süreler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Hak düşürücü süreler, bir işlemin yapılabilmesi ve bir hakkın kullanılabilmesi için işlemin yapılacağı zaman diliminin üst sınırı gösterilerek tayin edilen sürelerdir.

İşlemlerde Sürelerin Geçirilmemiş Sayılması (Eski Hâle Getirme)

Ceza muhakemesi işlemleri için kabul edilmiş olan hak düşürücü sürelerin kusursuz olarak kaçırılması hâlinde kişilerin hak kaybını önlemek için eski hâle getirme kurumu öngörülmüştür. Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hâle getirme isteminde bulunabilir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/ceza-muhakemesi-hukuku-ady212u?search=huk204u>